

PORECLE DIN LOCALITATEA FELEACU (JUD. CLUJ)

1. PREMISE

Deși Feleacul, sat vechi românesc¹, este o localitate foarte apropiată de oraș, majoritatea locuitorilor săi fiind navetiști, el și-a păstrat, în linii mari, tradițiile, obiceiurile și graiul, în ciuda influenței exercitate de civilizația citadină și de limba literară și standard, vehiculate prin școală și prin mass-media.

În culegerea materialului onomastic am folosit, în primul rând, metoda anchetatorului-informator, Feleacul fiind localitatea noastră natală, precum și anchetarea mai multor locuitori², pe baza *Chestionarului IV* al Muzeului Limbii Române, „Nume de loc și nume de persoană”, Cluj, 1930.

2. SUPRANUME/PORECLĂ

Premisa teoretică a studiului nostru este delimitarea *supranume/poreclă*, delimitare realizată de unii cercetători care s-au ocupat de această problemă³. După cum se cunoaște, asupra ei cercetătorii nu au căzut încă de acord.

Astfel, am considerat *supranume* acea categorie antroponimică „specifică sistemului popular, neoficial de denominație personală, care cuprinde unul ori mai multe elemente denominative suplimentare ori înlocuitoare ale numelui oficial al unei

---

¹ Satul este situat pe Dealul Feleacului, la 7 km de municipiul Cluj-Napoca, pe DE 15, pe direcția Cluj – Turda, și e menționat pentru prima oară în documentele istorice în 1366 („mons Felek berch”); vezi Coriolan Suci, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, București, Editura Academiei, 1967, p. 229.

² Informatori: Nastasia Pop, 60 de ani, 8 clase; Nastasia Șimon, 63 de ani, 2 clase; Palaghia Nicoară, 69 de ani, 4 clase.

³ Vezi concluziile la care au ajuns: Ion Roșianu, *O problemă de onomastică în discuție: categoriile antroponimice*, în LR, XXV, 1976, nr. 3, p. 289; Emese Kis, *Fundamente semiotice în delimitarea poreclă/supranume*, în *Studii de onomastică*, 1976, p. 127, precum și Christian Ionescu, *Observații asupra sistemului antroponimic românesc*, în LR, XXV, 1976, nr. 5, p. 159; Doina Grecu, *Despre supranumele din comuna Berzovia*. II. *Supranume provenite din porecle și nume de localități*, în CL, VII, 1962, nr. 2, p. 323.

persoane sau colectivități”⁴; de exemplu: *Tanțau Nicolae a Lichii, Pădurean Vasile a lui Zaharia lui Iacob*.

Porecla, inclusă în categoria largă a supranumelui, are „caracter motivat și afectiv și ilustrează particularități fizice, psihice, lingvistice, geografice (de obicei defecte) sau întâmplări memorabile din viața purtătorilor lor, având la bază, de cele mai multe ori, o metaforă creată mai ales din și pentru amuzament”⁵. Ea ține, în primul rând, de psihologia creatorului ei și poate fi considerată un semn lingvistic secundar, realizându-se într-un sistem de dublu codaj: un aspect denominativ și un aspect „secret”, asemenea unui cod argotic, fiind folosită, inițial, de o comunitate mai restrânsă. Nu întotdeauna motivația este cunoscută, ea pierzându-se în timp, dar e sigur că a existat la început. Numeroase porecle se pot transforma, cu timpul, în supranume, prin pierderea motivației, a conținutului lor afectiv, trecând astfel și asupra celorlalți membri ai familiei, devenind deci ereditare.

3. PORECLE DIN FELEACU

Am luat în discuție numai acele „supranume afective”⁶ care au putut primi o motivație, respectiv care au putut fi considerate porecle prin cunoașterea întâmplării care le-a stat la bază. Formulele denominative a căror semnificație era necunoscută de către informatori în momentul culegerii lor au fost considerate supranume.

3.1. PORECLE CE SATIRIZEAZĂ DEFECTE FIZICE

Flútu: „a fost ca un flutur”; *Fóiu*: „a fost un om gras, cu foalele (= burta) umflate”; *Buric*: „pentru că a fost mic”; *Púsi*: „a avut popa un câine micuț ca ea, îi zicea Pusi și i-a zis și ei, că era slujnică la popa”; *Ciótu*: „sunt oameni mici”; *Lompás*: „pentru că a fost negru, ca un felinar afumat”; *Neágra*: „a fost o femeie neagră ca o țigancă”; *Liloș*: „l-a lovit calul și i-a rămas nasul liloș (= turtit)”; *Râzilă*: „și când stă, și când vorbește, stă cu gura de parcă tot râde”; *Prăjitură*: „e micuț și grăsuț ca o prăjitură”.

3.2. PORECLE CE SATIRIZEAZĂ DEFECTE DE VORBIRE SAU OBICEIUL DE A REPETA UN CUVÂNT SAU O EXPRESIE

Gordón: „că vorbeau gros” (*gordon* = contrabas); *Hodorógu*: „vorbea repede și mult”; *Trăznéru*: „suduia mult de trăznet”; *Cochineáua*: „nu poate vorbi bine, are buză de iepure, vorbește cu *Co...cochi*”; *Háiha*: „se îmbăta și zicea: *Hai, ha!*”; *Măián*: „tot

⁴ Cf. I. Roșianu, *art. cit.*, p. 298.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Cf. I. Roșianu, *art. cit.*, p. 300.

zicea: *măi an*”; *Musai*: „Zicea *musai*”; *Cucu*: „când era micuț și a început să umble singur, a zis că *stă cucu*” (a sta în picioare, drept, în sus); *Anócu*: „o cheamă *Ana* și vorbește gros ca un bărbat”; *Puicărélú*: „avea bivoli și purta vițeei de bivol după car și îi tot striga, să nu rămână de car: *Puică, nea!*” (*puică* = femela de bivol).

3. 3. PORECLE CE INDICĂ PARTICULARITĂȚI PSIHICE, NĂRAVURI, OBICEIURI, DEPRINDERI

Jidovu: „a fost sfârnar (= comerciant), ca jidovii”; *Sătána*: „era un om aspru și drăcos”; *Bórșá*: „a fost bolund, ca la Borșa [localitate din jud. Cluj, unde există un sanatoriu psihiatric – n. n.]”; *Șurubél*: „se învârtește ca un șurubel”; *Ciorecói*: „purtau cioareci”; *Fetîța*: „e blând și comod ca o fată”; *Drácu*: „e ca un drac, rău, când se îmbată”; *Niculáie*: „era fată și umbla cu clop”; *Bíblia*: „se ținea un om sfânt”; *Penúța*: „umbla tot cu *pene* [= flori] în clop”.

3. 4. PORECLE CARE AU LA ORIGINE O ÎNTÂMPLARE DIN VIAȚA CELUI PORECLIT

Húlpea: „a avut haină cu guleraș roșcat de hulpe, cum i-a cumpărat maică-sa, și i-a zis învâțătoarea, la școală: Ia spune tu, băiatule cu hulpea pe cap”; *Bucuríá*: „maică-sa a avut numai feciori, și apoi o fată, și a zis: asta-i bucuria casei!”; *Grívéi*: „de la școală i-a rămas așa numele”.

3. 5. PORECLE ATRIBUITE DUPĂ STAREA SOCIALĂ

Vlădicu: „a fost om sărac”, deci porecla este creată prin antifrază, utilizându-se sensul opus al termenului; *Mierțóiu*: „erau gazde și măsura tot cu mierța”.

3. 6. PORECLE CU REFERIRE LA LOCUL DE MUNCĂ SAU LA OCUPAȚIE

Hérbac: „a lucrat la Herbac” [= Fabrica de Încălțăminte „Clujana”]; *Vireag*: „avea o vacă pe care o chema *Vireag* și le-a rămas numele așa”; *Morocoáșa*: „lucrau în lemn; *morocoasha* e fierul care ține osia carului”.

Desigur că certitudinea explicațiilor date este relativă, anecdoticul putând constitui, uneori, motivarea acesteia. Cert este însă că majoritatea poreclelor sunt atribuite după străbunici sau bunici, deci este vorba despre porecle care merg cu câteva generații în urmă, ele devenind astăzi ereditare și „ținând locul” numelui de familie. Foarte puține „vorbe de ciufală” sunt de dată relativ recentă – este vorba despre cele

atribuite unor persoane destul de tinere (de exemplu Anocu, Fetița, Cucu, Șurubel). Prin transmiterea lor peste generații, se constată că porecele și-au pierdut motivația inițială și că tind, astfel, să se transforme în supranume (adaos sau substitut al numelui).

De menționat este și faptul că intelectualii satului sau oamenii veniți din alte localități nu au primit porecle – de exemplu: *Bucur* – dascăl și primar; *Nicoară* – preot; *Groza*, *Buciu*, *Dardai*, *Fălcușan*, *Gădălean* – familii venite din alte localități.

Am constatat, de asemenea, existența porecelor și în cadrul unor grupuri mai restrânse de copii (elevi), aici întâlnindu-se porecle cu nuanță livrescă, datorită influenței școlii, mass-mediei sau civilizației citadine în general; de exemplu: *Sandokán*: „de la Sandu” (e și un personaj literar și cinematografic – n. n.); *Panáttá*: „de la un spray cu acest nume”. Caracterul „secret” al porecelor este și mai accentuat în acest caz, porecele fiind cunoscute doar de membrii grupului respectiv. Rămâne ca timpul să decidă dacă ele se vor transmite.

Ca procedee stilistice în formarea porecelor, remarcăm, în primul rând, comparația (între individ și ființa sau obiectul cu care e asemănat, respectându-se nota comună – de exemplu *Flútoru*), adăugarea de sufixe augmentative (de exemplu *Anócu*) sau diminutivale (de exemplu *Penúța*), pentru mărirea valorii afective, ori folosirea de onomatopee (de exemplu *Cochineáua*). Toate aceste procedee reflectă tendința, remarcată nu o dată, de concretizare, specifică limbajului popular.

În măsura în care porecele sunt privite din perspectiva caracterului lor motivat, ele pot fi considerate metafore sau micromodele ale individului purtător de poreclă⁷.

*Institutul de Lingvistică și Istorie Literară
„Sextil Pușcariu”
Cluj-Napoca, str. E. Racoviță, 21*

⁷ Vezi și Emese Kis, Maria Groza, *Porecla-metaforă privită ca un micromodel explicativ*, în *Studii și materiale de onomastică*, 1969, p. 51.